

De handelings- verlegenheid voorbij!

Wat kan jij doen?

Waarom deze leaflet?

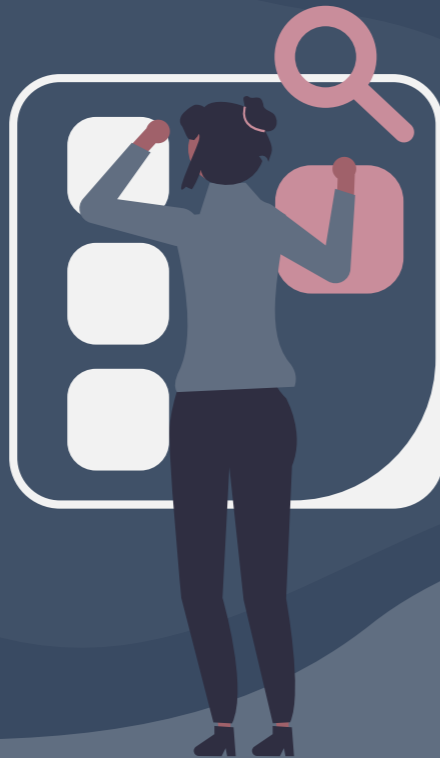
Onderwijsprofessionals spelen een belangrijke rol bij het signaleren en aanpakken van kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit is niet eenvoudig. De Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling en het Handelingskader kindermishandeling en huiselijk geweld voor het onderwijs geven handvatten hiervoor, maar hoe kun je deze nu zo goed mogelijk toepassen? Dit vraagt iets van de beroepshouding: dat onderwijsprofessionals zich bewust zijn van hun rol en verantwoordelijkheid hierin. Het vraagt ook kennis en vaardigheden om signalen te herkennen en te kunnen handelen volgens de meldcode. Weten wat je moet doen, hoe je dit kunt doen, en weten dát je het kunt doen, geeft zelfvertrouwen om de juiste stappen te nemen en lastige gesprekken aan te gaan.

Een schoolorganisatie kan docenten en leerkrachten hierin ondersteunen door te werken aan deskundigheidsbevordering om de handelingsverlegenheid bij het signaleren van kindermishandeling weg te nemen. Dit kan enerzijds door onderwijsprofessionals te stimuleren zelf hun kennis bij te houden en vaardigheden te oefenen, bijvoorbeeld door regelmatig laagdrempelige informatie in diverse vormen aan te bieden, zoals een video, animatie, test, korte oefening, factsheet, ervaringsverhaal of artikel. Er is al veel informatie beschikbaar die onderwijsprofessionals kunnen gebruiken voor zelfstudie (zie hoofdstuk 1). Het kan uiteraard ook door meer 'formele' vormen van scholing aan te bieden, zowel individueel als op team- of organisatieniveau, zowel online als face-to-face (zie hoofdstuk 2). Daarnaast is het belangrijk om het thema regelmatig terug te laten komen in bijvoorbeeld teamoverleggen of op studiedagen. En er bovendien voor te zorgen dat de onderwijsprofessionals, als zij in actie komen bij een vermoeden, weten waar ze terecht kunnen in de eigen organisatie en zich gesteund voelen (zie hoofdstuk 3).

Deze leaflet bevat praktische handvatten voor het organiseren van deskundigheidsbevordering van onderwijsprofessionals in het kader van de meldcode en het handelingskader, en maakt wegwijs in de beschikbare informatie. In drie hoofdstukken staan verwijzingen naar beschikbare zelfstudiematerialen en achtergrondinformatie, handige sites en scholingsmogelijkheden overzichtelijk op een rij.

1.

Beschikbare informatie voor zelfstudie door docenten/leerkrachten over (de aanpak van) kindermishandeling en de meldcode

Over kindermishandeling is veel informatie in verschillende vormen beschikbaar. Naast onderstaande tips, is er nog veel meer informatie te vinden bij o.a. de overheid en kennisinstituten.

1.1 Over kindermishandeling

Informatie, facts & figures:

- [Factsheet kindermishandeling met feiten en cijfers.](#)
- Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een [Dossier kindermishandeling](#), onder andere met cijfers, informatie voor kinderen en ouders en informatie over hulpmiddelen en richtlijnen.
- Op deze [themapagina van Augeo Foundation](#) staat informatie over wat kindermishandeling is, wat de gevolgen ervan zijn en diverse links naar andere artikelen en informatie.
- Ingrijpende jeugdervaringen kunnen een enorme impact hebben op de gezondheid en levensloop van een kind. In een [aantal infographics](#) over het effect van ingrijpende jeugdervaringen op gezondheid geeft Augeo de belangrijkste feiten en cijfers uit de laatste wetenschappelijke inzichten weer.
- Verwaarlozing is de meest voorkomende vorm van kindermishandeling. Dit [artikel](#) beschrijft vier vormen van kindermishandeling.

Test jezelf:

- Met de Augeo-app over kindermishandeling ontvang je dertig dagen lang een bericht met een tip of vraag over het signaleren en

aanpakken van kindermishandeling. Selecteer en download de ['opfris-app' voor professionals in het onderwijs.](#)

Ervaringsverhalen:

- Jeroen van de Ven, ervaringsdeskundige, vertelt in het filmpje [Kindermishandeling: durf er naar te vragen](#) - YouTube over zijn ervaringen.
- Anouchka (17) vertelt in dit [artikel](#) over de mishandeling van haar ouders en wat zij gemist heeft in de aanpak ervan door school.
- Ervaar het zelf: een [virtual reality simulatie](#) waarbij je zelf huiselijk geweld ervaart door de ogen van een 7-jarige.

1.2 Over de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld

Informatie, facts & figures:

- Animatie met uitleg over de meldcode: [Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld 2020-2021 - YouTube.](#)
- Meer informatie over de meldcode op deze [thema-pagina op de website van Augeo.](#)
- Een speciale uitgave van Augeo magazine over de meldcode.

Meldcode-informatie voor onderwijs-professionals:

- Online magazine (Onderwijsspecial) [Veilig – kraak de meldcode](#) voor docenten en leerkrachten in primair en voortgezet onderwijs.
- Online magazine ['Maak het verschil'](#) voor docenten aan beroepsopleidingen over

lesgeven over huiselijk geweld.

- De app Meldcode kindermishandeling onderwijs is een laagdrempelige en praktijkgerichte app speciaal voor medewerkers uit het onderwijs: po, vo en mbo: [Meldcode App voor Android](#) of de [Meldcode App voor iOS](#).

Voor schoolleiders, IB'ers en zorgcoördinatoren:

- Uitleg over de meldcode in de ondersteuningsroute van het primair onderwijs: [Publicatie Kindermis-handeling samen zien en aanpakken \(NJI\)](#).
- De competenties die nodig zijn voor professionals die te maken kunnen krijgen met huiselijk geweld en kindermishandeling: [Competenties 'Geweld leren signaleren en \(be\) handelen'](#).

Test jezelf:

- Ben jij meldcodeproof? Doe de [test](#).

1.3 Over signaleren

- De [Signalenkaart](#) helpt bij het herkennen en in kaart brengen van signalen die kunnen duiden op kindermishandeling en andere vormen van huiselijk geweld.

1.4 Over privacy en gegevensuitwisseling

Voor schoolleiders, IB'ers en zorgcoördinatoren:
[Handreiking gegevensuitwisseling met](#)

informatie over het uitwisselen van gegevens met externe partners.

- Movisie geeft een handreiking voor verslaglegging in de [Factsheet Meldcode en dossiervorming](#).

1.5 Over wat je kunt doen voor kinderen

- [Informatiebrochure over kinderen horen, zien en steunen](#), met veel links naar praktische informatie en tips.
- Tips voor praten met kinderen over kindermishandeling: [filmpje van Marike van Gemert](#).
- Hoe betrek je kinderen zelf als je vermoedt dat zij thuis onveilig opgroeien? De campagne-website [Kind Centraal](#) biedt zes korte, uitdagende oefeningen om kinderen te betrekken bij belangrijke beslissingen.

1.6 Over het steunen van kinderen/veerkracht versterken

- Bekijk de [animatie](#) over het belang van steun voor kinderen die thuis in de knel zitten.
- [Filmpjes](#) over hoe je kinderen steun kunt bieden.
- [Augeo magazine over Veerkracht vergroten](#).
- [Expeditie Veerkracht](#): vier korte online modules voor leerkrachten in het primair onderwijs over het versterken van veerkracht van kinderen.

2.

Scholing over de meldcode en de aanpak van kindermishandeling

Als onderwijsprofessional ben je heel belangrijk voor kinderen en jongeren. Je ziet ze bijna elke dag. Juist jij bent iemand die kan opmerken dat het thuis niet goed gaat. Daarmee kun je echt het verschil maken voor kinderen én hun ouders. Hoe ga je hier zorgvuldig mee om? Waar kun je op letten en wat kun je doen?

Om te effectief te kunnen werken volgens de stappen van de meldcode is het belangrijk te beschikken over de juiste kennis, attitude en vaardigheden. Hoe beter je je bewust bent van de problematiek en hoe meer kennis je hebt over kindermishandeling en huiselijk geweld, hoe beter je signalen herkent en weet wat je kan doen. Uiteraard kun je dit leren, bijvoorbeeld door een online cursus of een face-to-face-training te volgen.

In sommige gemeentes is budget beschikbaar voor de aanschaf van scholing over de meldcode kindermishandeling. Het is dus goed om na te gaan hoe dat in jouw gemeente geregeld is.

2.1 Online cursussen

Online cursussen via Augeo Academy
Het meest uitgebreide aanbod van online cursussen over de meldcode vind je bij Augeo Academy. De online cursussen van Augeo helpen je om zorgvuldig om te gaan met je zorgen over veiligheid of het welzijn van kinderen en gezinnen.

Goed om te weten: Augeo is een stichting zonder winstoogmerk en alle cursusinkomsten worden geïnvesteerd in projecten om professionals te versterken bij het werken met de meldcode, (de schadelijke effecten van) kindermishandeling aan te pakken en de veerkracht van kinderen te versterken.

Een school of scholenstichting kan via een lidmaatschap bij Augeo de hele organisatie scholen, of men kan individueel een cursus bestellen via de [online catalogus](#). In deze [korte introductie](#) kom je meer te weten over het scholingsaanbod van Augeo.

Augeo biedt cursussen op maat voor diverse beroepsgroepen; klik op de link om het volledige aanbod te bekijken:

Professionals in het primair onderwijs:

- Leerkrachten
- Intern begeleiders
- Schoolleiders

Naast cursussen over de meldcode biedt Augeo Academy voor het primair onderwijs o.a. ook de cursussen 'Steun bieden in de klas', 'Communiceren over geweld', 'Steun bieden aan vluchtelingkinderen' en praktische online gespreks oefeningen om zorgen te bespreken.

Professionals in het voortgezet onderwijs:

- Docenten en mentoren
- Zorgcoördinatoren
- Conciërges
- Schoolleiders

Naast cursussen over de meldcode biedt Augeo Academy voor het voortgezet onderwijs o.a. ook de cursussen 'Communiceren over geweld', 'Cyberpesten', 'Radicalisering', 'Huwelijksdwang en eergerelateerd geweld', 'Steun bieden aan vluchtelingenjongeren' en praktische online gespreksoefeningen om zorgen te bespreken.

Professionals in het beroepsonderwijs:

Naast cursussen over de meldcode en bovengenoemde onderwerpen biedt Augeo Academy voor docenten aan beroepsopleidingen ook een (gratis) online cursus '[Lesgeven over huiselijk geweld](#)'.

Bovendien: Voor *studenten* van alle studierichtingen in onderwijs, zorg, welzijn en sport zijn er opleidingsrichting 'blended' lespakketten 'Leren signaleren' met online cursussen en een uitgebreide docentenhandleiding met klassikale werkvormen. Klik op één van onderstaande links om het betreffende aanbod te zien:

- [Lesmateriaal MBO](#)
- [Lesmateriaal HBO](#)
- [Lesmateriaal WO](#)

Online meldcode-scholing in leerplatformen voor onderwijsprofessionals

Augeo's online scholing is ook te vinden via de volgende leerplatformen voor het onderwijs:

- [Klasmastr](#) (De Rolfgroep)
- [E-learning Wizard](#)

Heeft jouw school al een overeenkomst met één van deze aanbieders? Dan kun je gratis gebruik maken van de online cursussen van Augeo.

Ook andere aanbieders van brede online scholingspakketten voor het onderwijs, zoals bijvoorbeeld [E-wise](#) of [Skillstoun](#) hebben soms een cursus over het signaleren van kindermishandeling in hun aanbod, zoals [deze](#).

2.2 Face-to-face scholing

Met face-to-face scholing lukt het beter om vaardigheden te oefenen. Bij face-to-face-scholing over kindermishandeling worden er inhoudelijk globaal twee soorten trainingen aangeboden:

- basiskennis over werken met de meldcode, waarin alle stappen worden uitgelegd en daarmee geoefend;
- gesprekstrainingen: hoe ga je in gesprek met ouders of met kinderen? In gesprekstraining staat meestal oefenen met een trainingsacteur centraal.

Daarnaast is er keuze tussen een in-company training, die vaak op maat aangepast kan worden voor een organisatie en met het hele team wordt gevolgd, of een open inschrijving, waarvoor individuele medewerkers zich inschrijven.

Basistraining Meldcode

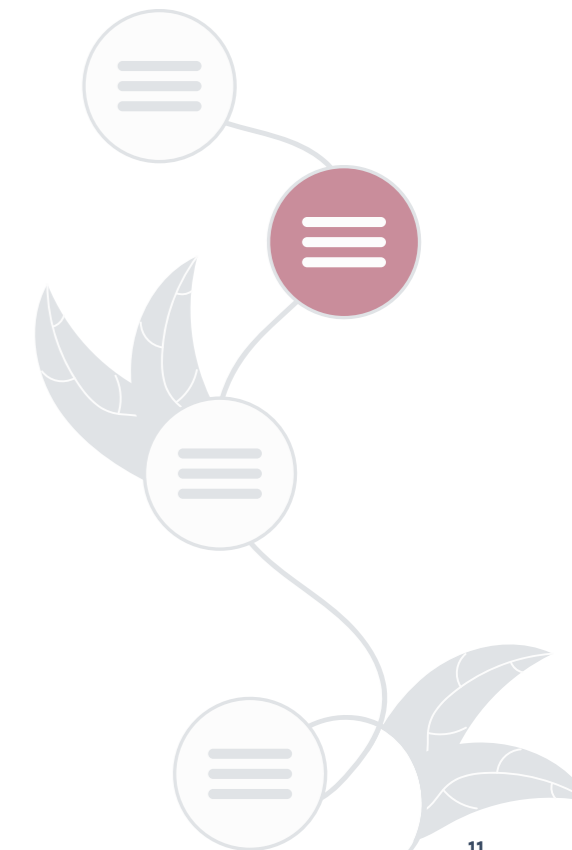
- [Het trainerscollectief 'Trainers huiselijk geweld'](#) heeft een basistraining 'Werken met de meldcode' die zij in-company aanbieden en op maat aanpassen. Op hun site staat een overzicht van trainers en docenten per regio die deze training geven.
- [HCO](#) biedt eenzelfde training.
- Ook het [Landelijk Opleidingscentrum Kindermishandeling \(LOCK\)](#) biedt een basistraining 'Werken met de meldcode'.
- [Stevig Staan](#) biedt een blended basistraining. Daarin volg je een deel online en een deel face-to-face.
- In verschillende regio's bieden externe partners zoals Veilig Thuis of de GGD voorlichting of training over werken met de meldcode of over het signaleren van kindermishandeling. Zoals bijvoorbeeld het [Expertisecentrum Samen Veilig Midden Nederland](#) ([samen-veilig.nl](#)) of [Veilig Thuis Groningen](#). Informeer bij Veilig Thuis of de GGD in jouw regio welke mogelijkheden er zijn.

Gespreksvoering

- [Het trainerscollectief 'Trainers huiselijk geweld'](#) biedt ook communicatietraining, met inzet van een trainingsacteur.
- Training gespreksvoering met ouders over vermoedens: [Bespreekbaar maken vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling | Erme](#).
- Training praten met kinderen: [Academie voor Praten met Kinderen - Verantwoordelijkheid](#)

nemen bij kindermishandeling: dat kun je leren! ([academiepratenmetkinderen.nl](#)).

- [Wilde Kastanje](#) biedt diverse trainingen met acteurs op het gebied van gespreksvoering.

3.

Structureel aandacht voor het thema

Om de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld op de agenda te houden is het eenmalig volgen van een cursus of training niet voldoende. Het is belangrijk er structureel aandacht aan te besteden, en het onderwerp regelmatig terug te laten komen. Dat kan op verschillende manieren.

3.1 De rol van de aandachtsfunctionaris in de school

Om ervoor te zorgen dat de meldcode 'werkt', is het noodzakelijk dat organisaties een werkklimaat scheppen waarin medewerkers durven, kunnen en willen handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Eén van de randvoorwaarden voor zo'n veilig werkklimaat is het aanstellen van één of meer geschoolde aandachtsfunctionaris(sen).

Uit de praktijk blijkt dat als een medewerker een zorg heeft, een vraag heeft of signalen ziet die hij/zij niet kan duiden, onzeker kan worden en vragen kan krijgen als: "Zie ik het wel goed?", "Maar, wat als ik het mis heb?". Dat maakt dat handelingsverlegenheid kan ontstaan en het langer duurt voordat er gehandeld wordt, soms jaren.

Om bij collega's handelingsverlegenheid weg te nemen en deskundigheid te bevorderen is het noodzakelijk dat er één of meerdere deskundige personen in de organisatie aangesteld zijn, de aandachtsfunctionaris. Het is een taak van de aandachtsfunctionaris om collega's te

informer en instrueren over de meldcode en het gebruik hiervan te bevorderen. De aandachtsfunctionaris adviseert en begeleidt collega's bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en de daarbij te nemen stappen. Ook heeft de aandachtsfunctionaris de taak om directie en bestuur te adviseren over de implementatie, het hanteren en borgen van de meldcode en de wettelijke verantwoordelijkheden waaraan de organisatie moet voldoen.

De Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK) heeft een taakomschrijving voor de aandachtsfunctionaris opgesteld. De aandachtsfunctionaris draagt zorg voor de implementatie, het hanteren en borgen van de meldcode, zodat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder worden gesignaleerd, hulp geboden wordt en het geweld eerder stopt. Daar is deskundigheid voor nodig. De LVAK biedt geaccrediteerde scholing voor aandachtsfunctionarissen.

De aandachtsfunctionaris kan dus een belangrijke rol spelen bij de deskundigheidsbevordering en het motiveren van collega's om de meldcode te hanteren, en om de meldcode structureel op de agenda te houden in de school. Daarbij is het niet voldoende om af en toe informatie te verspreiden. De LVAK stimuleert haar leden om de meldcode steeds op andere, aansprekende manieren onder de aandacht te brengen, en biedt hier ondersteuning bij in de vorm van materialen/tools die de aandachtsfunctionaris binnen de organisatie in kan

zetten om de collega's te begeleiden, te informeren, de deskundigheid te bevorderen en de meldcode op de kaart te houden. Denk hierbij aan een quiz, normen-en-waarden-spel, video documenteren en acties in de Week tegen Kindermishandeling.

De LVAK biedt ook materialen voor de implementatie en borging van de meldcode:

- Plan van Aanpak.
- Voorbeeld protocol meldcode.
- Presentatie voor uitleg meldcode (de werkwijze binnen de eigen organisatie) aan collega's en ouders.
- Online casusbespreking.
- Helpdesk op het gebied van implementeren en juridische vraagstukken.

3.2 Zelf aan de slag met je team

Handreiking signaleren kindermishandeling en gebruik van de meldcode

Wat is er precies nodig op school om de meldcode succesvol te hanteren? Met de [Handreiking signaleren kindermishandeling en gebruik van de meldcode](#) kunnen schoolbesturen of managementteams zelf aan de slag met het inventariseren van knelpunten en het uitvoeren van de aanbevelingen.

Handreiking voor een teamleergesprek

NJi heeft voor het [primair onderwijs](#) en [voortgezet onderwijs](#) een 'Handleiding teamleergesprek' ontwikkeld. Deze geeft handreikingen hoe

je als intern begeleider, zorgcoördinator of aandachtsfunctionaris met het eigen team in gesprek kunt om het gebruik van de meldcode en de aanpak van kindermishandeling in je team te verbeteren. Doel is met elkaar te verkennen welke kennis, vaardigheden en attitudes in de organisatie aanwezig zijn op het gebied van de aanpak van kindermishandeling en wat nodig is om deze verder te ontwikkelen en verbeteren. Bij dit gesprek kan ook een samenwerkingspartner (uit jeugdhulp) worden betrokken, met als doel de samenwerking met deze partij een nieuwe impuls te geven of te verdiepen.

3.3 Tot slot: Met elkaar in gesprek gaan en blijven: onderdeel van je beroepshouding

Een belangrijke voorwaarde om kindermishandeling te kunnen signaleren is de bereidheid het te zien. De uitdrukking is niet voor niets: 'Je ziet het pas als je het gelooft.' Als medewerkers niet weten, of geloven dat kindermishandeling ook binnen hun organisatie voorkomt, dan zullen zij de signalen die daar mogelijk op wijzen niet herkennen. Het onderwerp regelmatig agenderen kan hierbij helpen. Het kan de bewustwording vergroten als binnen school regelmatig over kindermishandeling wordt gesproken, bijvoorbeeld tijdens teambijeenkomsten.

Vragen die daarbij besproken kunnen worden, zijn bijvoorbeeld: Wat verstaat een ieder onder kindermishandeling? Wanneer is er wel of geen sprake van een onveilige opvoedsituatie?

Welke rol spelen de eigen normen en waarden met medewerkers hierin? En hebben de eigen belemmerende gedachten misschien invloed op wat medewerkers wel of niet oké vinden in de opvoeding? Hierdoor kan het met elkaar praten over lastige onderwerpen zoals vermoedens van kindermishandeling onderdeel worden van de beroepshouding van medewerkers, waardoor ook de drempel om er met anderen over te spreken verlaagt: met de ouders of kinderen zelf, en met externe partijen.

Bestuur en management spelen een belangrijke rol het stimuleren van deze beroepshouding door te zorgen voor een open en veilige cultuur en zelf het goede voorbeeld te geven.

Colofon

Opdrachtgever: Ingrado

Auteur: Augeo

Vormgeving: BUREAUBAS

Productie: Rosenmullers Communicatie & Organisatie

Deze publicatie werd mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.